

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

[Bespreking van: J. Pluvier (1999) Zuidoost-Azië: een eeuw van onvervulde verwachtingen: van Bonifacio tot Habibie]

Kleinen, J.

Publication date

2000

Document Version

Submitted manuscript

Published in

Onze Wereld

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kleinen, J. (2000). [Bespreking van: J. Pluvier (1999) Zuidoost-Azië: een eeuw van onvervulde verwachtingen: van Bonifacio tot Habibie]. *Onze Wereld*, 43(2), 63-64.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Bespreking van Jan Pluvier, *Zuidoost-Azië. Een eeuw van onvervulde verwachtingen*. Breda: de Geus, 1999 (589 blz. f 69, 90).

Voor magazine "Onze Wereld" (oplage 200.000).

Was Andres Bonifacio werkelijk de vader van de Filipijnse onafhankelijkheid van 1898 ? Volgens de Amerikaanse historicus Glenn May zijn er geen harde bewijzen voorhanden dat deze jonge arbeider vanuit de sloppenwijken van Manila zijn beroemde beweging startte om de Spanjaarden te verdrijven. Zijn dood volgde op een interne machtsstrijd met een van zijn militaire commandanten, Emilio Aguinaldo. Die werd in 1899 de eerste president van de jonge republiek. De verzetsbeweging sloeg een conservatieve koers in met als onvermijdelijk resultaat dat de te hulp geschoten Amerikanen de revolutie de nek omdraaiden. De controverse over de creatie van Bonifacio tot nationale held en heilige, bracht Filipijnse nationalistische historici bijna tot razernij, maar zij illustreert treffend de ingewikkelde relatie tussen nationalisme, natievorming en geschiedschrijving.

May's boek uit 1996 komt niet voor in de literatuurlijst van het onlangs verschenen lijvig historisch overzicht van de vroegere hoogleraar Moderne Aziatische geschiedenis over Zuidoost-Azië, Jan Pluvier. Onder de ietwat wijdloperige titel 'Zuidoost-Azië, een eeuw van onvervulde verwachtingen, van Bonifacio tot Habibie' zet de auteur in chronologisch geordende tijdspaden een politieke geschiedenis uit van de laatste honderd jaar. De geografie strekt zich uit van het minuscule sultanaat Brunei tot de eilandenrijken van de Filipijnen en Indonesië, maar omvat ook zeer verschillende politieke en economische uiteenlopende regimes als Singapore en Laos. In zekere zin vormt dit boek de voortzetting van Pluviers uit 1968 daterend werk dat grotendeels hetzelfde thema, de strijd tegen het kolonialisme en het zoeken naar een nationale identiteit, tot onderwerp had. Wat dit boek nuttig maakt voor de Nederlandse lezer, is dat Pluvier voortbouwt op een westerse, of beter een westers-academische traditie, om een autonome geschiedenis van de regio te schrijven. Pluvier is in zekere zin een historicus van de oude stempel die zich nauwelijks lijkt af te vragen of zijn constructie van het verleden nog wel past bij een regio die nimmer een politieke, maar noch minder een sociaal-culturele eenheid heeft gevormd. De ontstaansgeschiedenis van de naam - eerder door politiek-militaire dan door puur geografische of culturele factoren bepaald en dan nog van zeer recente datum- komt niet aan bod. De nationale grenzen vormen voor de auteur de dominante kaders van de geschiedschrijving, terwijl voor externe transnationale ontwikkelingen wel maar voor regionale gebeurtenissen nauwelijks aandacht lijkt te bestaan. Een adequaat begrippenapparaat om nationale ontwikkelingen te volgen biedt de auteur niet. Waar de verschillen liggen tussen uiteenlopende autoritaire regimes als Singapore en Vietnam zal de lezer zijn toevlucht moeten zoeken bij andere disciplines of bij taalkundige inzichten. Begrippen als "development state" of "civil society", hoe ontvullend ook in vertaling, zeggen wel degelijk iets over hoe het proces van globalisering gepaard gaat met een sterk geworteld partikularisme en regionalisme in Zuid-oost Azië.

Hoewel de stemmen van de Zuidoost-Aziatische onderklassen volledig ontbreken in het verhaal, pretendeert de auteur een geschiedenis van het gewone volk te schrijven dat de afgelopen honderd jaar het slachtoffer zou zijn geweest van de Amerikaanse bemoeienis en vervolgens van puur economisch imperialisme. Wat stoort is niet het

afwijkende geluid dat Pluvier laat horen door het marktoptimisme voor veel landen in Azië te hekelen, maar zijn geforceerde stellingname dat “(D)oor hun economische afhankelijkheid (...) een echte politieke zelfstandigheid niet te verwezenlijken (is) gebleken, terwijl de burgerlijke vrijheden en de aanvankelijk enthousiast omarmde democratische beginselen van lieverlee voor een belangrijk deel zijn gesneuveld onder druk van de sociale spanningen die die afhankelijke positie met zich meebrengt”.

In Pluviers visie zijn de landen van Zuidoost-Azië geen spat opgeschoten sinds zij aan het eind van de 19e eeuw begonnen kritiek uit te oefenen op de koloniale beheerssystemen waarmee zij als ketenen vastgeklonken waren en die zij alle in het midden van deze eeuw met wisselend succes konden verbreken. Dat betrekkelijke blote feit alleen al zou diezelfde twintigste eeuw toch op z'n minst tot een boeiende, zij het niet in alle opzichten succesvolle, periode kunnen maken. Waar echter in Europa civiele, politieke en sociaal-economische burgerrechten in combinatie of juist in oppositie met elkaar en over een lange periode zijn bevochten, heeft zich in veel landen van Zuidoost-Azië in een uiterst korte tijd een revolutie voorgedaan die zijn weerga niet kent in de geschiedenis van het mensdom. In nog geen halve eeuw ontstonden hier staten in een kontekst van een collectieve identiteit en met al dan niet geslaagde ideologieën – met het Cambodja van de jaren tachtig als dieptepunt – die zich spoedig, tot natiestaten zouden ontwikkelen. Het is nog steeds een wonder dat Indonesië niet is opgebroken in etnische eenheden, hoe fragiel het huidige bestel ook moge zijn. En het is een nog groter wonder dat de Aziatische financiële crisis in een veel kortere tijd bezworen is dan de Westerse ‘spin doctors’ in 1997 voor mogelijk hielden.

Pluviers stelling dat Zuidoost-Azië afhankelijk is van de geïndustrialiseerde (lees: Westerse) wereld wordt onbedoeld gelogenstraf door wat hij “de teloorgang van de Vietnamese revolutie” noemt. Volgens de auteur zou dat land hebben gekozen voor een economisch liberale koers met zeer hoge groeicijfers en gezorgd hebben voor een gestegen levensstandaard van 15 tot 20 procent van de bevolking. Tegelijkertijd werden de sociale voorzieningen, met name in de gezondheidszorg en het onderwijs, tot op de grond toe afgebroken, steeg de werkloosheid schrikbarend en tiert de corruptie nog steeds welig. Niemand zal ontkennen dat de Vietnamese versie van de *perestroika* tot veel problemen heeft geleid, maar de vraag is of die mislukking voornamelijk het gevolg is van het verlaten van het communistische model en de in Pluviers ogen gedwongen toetreding van Vietnam tot de wereldmarkt. Diepgaander onderzoek naar de oorzaken van de Vietnamese “*doi moi*” dan Pluvier heeft gedaan, wijst naar een paradox: toen de oorlog voorbij was zakte het Vietnamese communisme als gevolg van ver doorgewoekerde ideologische metaalmoetheid in elkaar. De teloorgang was het werk van de Vietnamezen zelf die het communistische alternatief van binnenuit al hadden gesloopt. De gebeurtenissen in de opstandige provincie Thai Binh waar in 1997 de volkswoede zich ontladde tegen de communistische partij, waren niet zoals Pluvier suggereert, een reactie op de te ver doorgeslagen economische liberalisering, maar richtte zich tegen de oude partijpolitiek die gekenmerkt bleef door corruptie, politieke arrogantie, zware belastingheffing en illegale verrijking door plaatselijke regeringsvertegenwoordigers en partijbestuurders. Dat met de protesten wel eens een ‘tweede revolutie’ is ingeluid, maar nu een die wel de verwachtingen van de eerste vervult, komt in het boek niet aan de orde.

John Kleinen